

СТРУКТУРА ВІЙСЬКОВОГО ПРАВА УКРАЇНИ

Дар'я Вікторівна СОЛОМАХА,

курсантка 2 курсу, 1 групи другого
(магістерського) рівня Військово-юридичного
інституту Національного юридичного
університету імені Ярослава Мудрого

Науковий консультант: к. ю. н. Червякова О.В.

Актуальність проблеми визначення структури складної системи військового права України як специфічної сфери регулювання військових відносин сьогодні є вкрай важливою. Особливої актуальності даному питанню надає збройний конфлікт, що має вияв у тимчасовій окупації частин Луганської та Донецької областей на Сході України, Автономної республіки Крим. Зокрема, необхідність його вирішення, реінтеграції тимчасово окупованих територій, припинення спроби анексії, чисельних порушень прав людини [1, с. 165-166, 168] та інших негативних наслідків. В цьому аспекті вкрай важливим є виділення та розвиток такої галузі права України як військове.

Проблема формування військового права вже неодноразово ставала предметом досліджень науковців. У наявних публікаціях з питань військового права мають місце спроби як визначення внутрішньої будови складної структурованої системи військового права, так встановлення місця та взаємозв'язку відповідної галузі з іншими. В даному дослідженні ми маємо на меті зосередитися на сутнісних ознаках та внутрішній будові військового права.

Погодимось з В. А. Яценко, що військове право України можна розглядати, як своєрідну тріаду у єдності трьох складових: 1) як галузь права, регулюючу певну групу суспільних відносин; 2) як науку (область правознавства); 3) як навчальну дисципліну, пов'язану з викладанням військового права [2, с. 143]. Водночас підтримуємо точку зору Цзянь Чжоу, що військове право з точки зору дисциплінарних властивостей є багаторівневою міждисципліною між юридичною та військовою науками, а також інтегрованою дисципліною, породженою багатьма дисциплінами в системі юриспруденції [3]. Наведений висновок був зроблений при характеристиці військового права Китаю. Ми розуміємо, що історичні та політичні передумови військових правових системи різних країн дуже різноманітні. Існує велика різниця між малими (Бельгія, Данія, Люксембург, Росія) та великими (Франція, Великобританія) державами з традиційною демократією та пост-авторитарними державами (Німеччина, Італія, Польща, Іспанія) [4]. Однак, з точки зору наведених характерних властивостей і визначеної правової природи військового права, висновок цілком застосовний до аналогічної дисципліни, галузі науки та права України.

Отже, теоретичні та практичні складнощі віднесення компонентів військового права, його інститутів до тієї чи іншої галузі вирішуються шляхом визнання об'єктивно існуючої та доктринально визначеної реальності – комплексної галузі військового права із власним правовим режимом. Комплексність військового права пояснюється його багатогранними суспільними відносинами публічного характеру, які складаються у військовій сфері, та наявністю складних правових механізмів у досягненні мети правового регулювання – забезпечення захисту національної безпеки, її суверенітету. З точки зору системи законодавства, військове право – це система правових норм, яка регулює суспільні відносини у секторі безпеки і оборони, тобто суспільні відносини, пов'язані з організацією та функціонуванням інституту військової служби, встановлення правового статусу військовослужбовців та проходження ними військової служби, з метою забезпечення національної безпеки, суверенітету та територіальної цілісності держави.

Аналізуючи наукові обґрунтування військового права в системі українського права, варто приділити увагу дослідженням П. П. Богуцького, який вважає, що структуру військового права становлять підгалузі, інститути, субінститути, норми права. До підгалузей військового права у своєму дисертаційному дослідженні науковець відносить право військової безпеки і оборони; право військової служби; військово-адміністративне право; військово-соціальне право; військово-господарське право; військово-кримінальне право; міжнародне гуманітарне право. Разом ці підгалузі утворюють норми, які мають ознаки спільної мети правового регулювання однорідних за своєю природою суспільних відносин [5, с. 8-9]. Аналіз вказаних інститутів вказує на можливість виділення у структурі військового права України національного і міжнародного компонентів.

Аналогічну позицію декларує Цзянь Чжоу у своїй книзі «Основи військового права», де проводить всебічний аналіз основних принципів і теорій військового права Китаю. Він висуває концепції «основного військового права» та «міжнародного військового права» в Китаї та навіть у світі. Науковець застосовує новий підхід до вивчення військового права. Структура китайського військового права за його визначенням включає: правові основи військової влади; військове адміністративне право; військове кримінальне право; військову юстицію; інститут національної оборони; інститут військової служби; інститут закону війни; інститут військових операцій у воєнний час; міжнародне військове право [3].

Отже, враховуючи вищезазначене, можемо підсумувати, що військове право України можна розглядати з точки зору його розуміння як міждисциплінарної науки (поєднує військові та юридичні знання), інтегрованої навчальної дисципліни та комплексної галузі права України, що має складну структуру будови відповідної системи, охоплюючи підгалузі та інститути. При цьому елементи системи військового права України як галузі права є неоднорідними: джерела, принципи, методи та інші ідентифікуючі ознаки дозволяють виділити внутрішнє та міжнародне військове право.

Список використаних джерел:

1. Червякова О. В. Відповідальність за воєнні злочини: через перехідне правосуддя до сталого миру та безпеки України. *Проблеми законності*. 2020. Вип. 150. С. 161-172. DOI: <https://doi.org/10.21564/2414-990x.150.208602>. URL: <http://plaw.nlu.edu.ua/article/view/208602/213553> (дата звернення: 7.11.2020).
2. Яценко В.А. Військове право: Теоретико-методологічні засади. *Інформація і право*. 2020. № 2(33). С.141-148. URL: http://ippi.org.ua/sites/default/files/15_14.pdf (дата звернення 7.11.2020)
3. Цзянь Чжоу. Основи військового права: Китайська перспектива. URL: <https://link.springer.com/book/10.1007/978-981-13-6248-4> (дата звернення 7.11.2020)
4. Report on the democratic control of the armed forces: adopted by the Venice Commission at its 74th Plenary Session (Venice, 14-15 March 2008). URL: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2008\)004-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2008)004-e) (дата звернення 7.11.2020).
5. Богуцький П. П. Військове право у системі права України : автореф. дис. на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.01. деська національна юридична академія, Одеса, 2009. 24 с.
6. Nolte G. European Military Law Systems. URL: <https://www.degruyter.com/view/title/15016> (дата звернення 7.11.2020).